

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Економічний факультет

Кафедра бізнесу та управління персоналом

СИЛАБУС

навчальної дисципліни

Інституційна економіка

вибіркова

Освітньо-наукова програма:	Підприємництво, торгівля та біржова діяльність
Спеціальність:	076 Підприємництво та торгівля
Галузь знань:	07 «Управління і адміністрування»
Рівень вищої освіти:	третій (освітньо-науковий) (доктор філософії)
Факультет:	економічний
Мова навчання:	українська
Розробники:	Лопатинський Юрій Михайлович, професор, завідувач кафедри бізнесу та управління персоналом, д.е.н. Тодорюк Сергій Іванович, асистент кафедри бізнесу та управління персоналом, к.е.н.
Профайл викладача:	http://econom.chnu.edu.ua/kafedry-ekonomichnogo-fakultetu/kafedra-ekonomiky-pidpryyemstva-ta-up/kolektyv-kafedry/lopatynskyy http://econom.chnu.edu.ua/kafedry-ekonomichnogo-fakultetu/kafedra-ekonomiky-pidpryyemstva-ta-up/kolektyv-kafedry/todoryuk-sergij-ivanovych
Контактний тел.:	509-464
E-mail:	y.lopatynskyy@chnu.edu.ua s.todoriuk@chnu.edu.ua
Сторінка курсу в Moodle:	
Консультації:	очні консультації – за попередньою домовленістю он-лайн консультації – згідно з графіком

1. Анотація дисципліни (призначення навчальної дисципліни).

Сучасна наукова думка в контексті розвитку економічної політики не може обійтися без ключових положень інституціональної теорії, адже накопичені глобальні та національні економічні диспропорції унеможливають реформування системи без ліквідації причин кризових явищ. Необхідність застосування інституціональної теорії зумовлена низкою факторів, передусім її актуальністю та інституційною регламентацією заходів економічної політики та об'єктивною потребою створення ефективного механізму державного та ринкового регулювання. Надзвичайно важливим елементом національного ринку є його інституційна структура – система інституцій та інститутів, здійснюють прямий і непрямий регулювальний вплив на реальний сектор економіки, створюючи інституційний базис для економічного зростання.

Саме вивченню і розв'язанню проблем, пов'язаних з закономірностями розвитку інституційної економіки, методології виявлення ознак та критеріїв якості інституцій та інститутів порівняно з розвиненими країнами світу; дослідження інституційного середовища економіки, суперечностей між формальними та неформальними інститутами на різних рівнях економічної структури призначена дисципліна «Інституційна економіка».

2. Мета навчальної дисципліни:

Полягає у формуванні у здобувачів системних знань про напрями інституціональної економіки, закономірності виникнення інституцій та інститутів та їх вплив на економічний розвиток, ознаки інституційних аномалій і характер загроз, що виникають при їх ігноруванні, умінь визначати механізми примусу до виконання інститутів на рівні окремої людини, підприємця та підприємства, регіонів та суспільства в цілому.

3. Пререквізити.

«Інституційна економіка» є вибірковою дисципліною циклу дисциплін вільного вибору та викладається аспірантам 1 року навчання в 2 семестрі загальним обсягом 90 годин (3 кредити). Засвоєння основних тем курсу повинно надати майбутнім фахівцям розуміння найважливіших аспектів формування, функціонування та розвитку економічних інституцій та інститутів, закономірностей взаємодії інституційного середовища з економічною сферою, оцінки впливу інститутів на поведінку економічних агентів і форми господарської організації. Для ефективного вивчення курсу «Інституційна економіка» здобувачі вищої освіти у попередні роки опанували такі курси як «Проектний менеджмент», «Економічна діагностика та аналіз підприємницької діяльності», «Філософія та методологія науки», «Актуальні проблеми розвитку підприємництва», вивчають його разом з курсом «Інтелектуальна власність та захист авторських прав», «Цифрова економіка та електронний бізнес», «Методологія наукових досліджень у підприємстві, торгівлі та біржовій діяльності», «Антикризове управління та економічна безпека підприємницької діяльності» тощо.

Набуті знання є підґрунтям для проходження педагогічної практики та підготовки дисертаційної роботи доктора філософії.

4. Результати навчання

Відповідно до освітньо-наукової програми підготовки здобувачів галузі знань 07 Управління та адміністрування 076 Підприємництво та торгівля вивчення дисципліни сприяє формуванню компетентностей та програмних результатів навчання:

Загальні компетентності

ЗК 03. Здатність працювати автономно.

ЗК 04. Здатність до міжособистісної взаємодії.

СК 02. Здатність продукувати, обґрунтовувати нові ідеї, гіпотези і моделі та приймати науково обґрунтовані рішення у підприємницькій, торговельній та біржовій діяльності.

СК 05. Здатність до критичного переосмислення і розвитку сучасних теорій, методологій, об'єктів досліджень й практик, із застосуванням системного підходу до врахування неекономічних аспектів з різних галузей знань, у підприємницькій, торговельній та біржовій діяльності.

Результати навчання:

РН 01. Мати передові концептуальні, методологічні знання у сфері підприємництва, торгівлі та біржової діяльності та/або на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички, які є достатніми для проведення наукових, прикладних досліджень на рівні актуальних світових досягнень, отримання нових знань та/або здійснення інноваційної професійної діяльності.

РН 02. Глибоко розуміти загальні принципи та методи економічних наук, методологію наукових досліджень, застосовувати їх в процесі проведення власних дослідженнях у сфері підприємництва, торгівлі та біржової діяльності, а також у викладацькій практиці.

РН 05. Застосовувати сучасні методи та інструменти наукових досліджень та інноваційної діяльності для отримання нових знань та/або розв'язання комплексних проблем у сфері підприємництва, торгівлі та біржової діяльності, а також у дотичних міждисциплінарних напрямках..

РН 07. Аналізувати та оцінювати стан, тенденції розвитку підприємництва, торгівлі, біржової діяльності, застосовувати сучасні методології, методи та інструменти для вирішення актуальних проблем у професійній практиці.

5. Опис навчальної дисципліни

5.1. Загальна інформація

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість		Кількість годин					Вид підсумкового контролю	
			кредитів	годин	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота		індивідуальні завдання
Денна	1-й	2-й	3	90	10	20			60		залік

5.2. Дидактична карта навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Загальні основи теорії інституціоналізму.												
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 1. Сутність інституційної економіки.	11	1	2,5	-	-	7,5						
Тема 2. Поняття, роль і функції інститутів та інституцій в економіці.	11	1	2,5	-	-	7,5						
Тема 3. Трансакції та трансакційні витрати.	11	1	2,5	-	-	7,5						
Тема 4. Економічна теорія прав власності.	11	1	2,5	-	-	7,5						
Разом за змістовим модулем 1	44	4	10	-	-	30						
Змістовий модуль 2. Інституційний аналіз економіки.												
Тема 5. Теорія контрактів.	11	1	2,5		-	7,5						
Тема 6. Інституційна теорія фірми.	11	1	2,5	-	-	7,5						
Тема 7. Інституційна теорія держави.	12	2	2,5	-	-	7,5						
Тема 8. Інституційна трансформація економічних систем.	12	2	2,5	-	-	7,5						
Разом за змістовим модулем 2	46	6	10	-	-	30						
Усього годин	90	10	20	-	-	60						

5.3. Зміст завдань для самостійної роботи

Самостійна робота здобувачів складається з обов'язкових і вибіркових завдань.

Обов'язкова робота здобувачів:

- опрацювання лекційного матеріалу;
- зробити дослідження;
- підготувати доповідь.

Вибіркова робота здобувачів:

- опрацювання додаткового теоретичного матеріалу;
- написання есе.

№ з/п	Назва теми
1	Наукові школи неінституційної економіки та їх загальна характеристика
2	Теорія ігор та її застосування в інституційній економіці.
3	Трансакційний сектор економіки та його структура.
4	Зовнішні ефекти та їх вплив на економічну поведінку.
5	Інституційні механізми виконання контрактів.
6	Гібридні способи організації господарської діяльності. Контрактна та агентська теорія фірми.
7	Теорія суспільного вибору, її значення і обмеженість. Теорія бюрократії.
8	Проблеми розвитку національної моделі інституційного середовища.
9.	Інші теми, що стосуються дисципліни за вибором студентів.

6. Методи навчання, форми та методи оцінювання

Методи навчання

МН1 – словесні методи (лекція, дискусія, бесіда, консультація тощо)

МН2 – практичні методи (практичні або лабораторні роботи)

МН3 – бізнес-кейси (індивідуальні або командні)

МН4 – наочні методи (презентації результатів виконаних завдань, ілюстрації, відеоматеріали, тощо)

МН5 – робота з інформаційними ресурсами: з навчально-методичною, науковою, нормативною літературою та інтернет-ресурсами

МН6 – комп'ютерні засоби навчання (онлайн курси – ресурси, web-конференції, вебінари тощо)

МН7 – самостійна робота над індивідуальним завданням або за програмою навчальної дисципліни

Форми та методи оцінювання

МО3 – захист бізнес-кейсів, результатів досліджень

МО4 – аналітичні звіти, реферати, тези доповідей, статті

МО5 – презентації результатів виконання завдань

МО6 – оцінювання завдань лабораторних робіт

МО7 – підсумковий контроль – залік

МО11 – інші види індивідуальних та групових завдань

Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни

Політика щодо дедлайнів та перескладання: Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (-10 балів). Перескладання модулів відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

Політика щодо академічної доброчесності: Усі письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями не більше 20%. Списування під час контрольних робіт та заліку заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів).

Політика щодо відвідування: Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу.

Критеріями оцінювання є:

при усних відповідях: повнота розкриття питання; логіка викладання матеріалу; використання основної та додаткової літератури; аналітичні міркування, уміння робити порівняння, висновки; уміння аналізувати теоретичні проблеми з урахуванням світової і вітчизняної практики;

при виконанні письмових завдань: повнота розкриття питання, аргументованість і логіка викладання матеріалу, використання літературних джерел, законодавчих актів, прикладів та фактичного матеріалу тощо; цілісність, системність, логічність, уміння формулювати висновки; акуратність оформлення письмової роботи.

Максимальна оцінка знань здобувача під час навчальних занять за кожен тему (опитування, тестування, розв'язання задач), виконанні завдань для самостійної роботи, підготовці есе – 5 балів.

Проведення підсумкового контролю здійснюється у формі заліку в обсязі навчального матеріалу, визначеного навчальною програмою дисципліни і в терміни, передбачені графіком навчального процесу. Загальна підсумкова оцінка з дисципліни (максимум 100 балів) визначається як сума балів поточного і модульного контролю та результатів заліку (як можливість отримання додаткових балів, якщо набрані протягом семестру бали не влаштовують здобувачів). У випадку отримання менше 50 балів за результатами загального підсумкового контролю, здобувач обов'язково здійснює перекладання для ліквідації академічної заборгованості.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
	Оцінка (бали)	Пояснення за розширеною шкалою
Відмінно	A (90-100)	відмінно
Добре	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
Задовільно	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	достатньо
Незадовільно	FX (35-49)	(незадовільно) з можливістю повторного складання
	F (1-34)	(незадовільно) з обов'язковим повторним курсом

Розподіл балів, які отримують здобувачі

Вид підсумкового контролю: залік

Поточне тестування та самостійна робота										Підсумковий тест (залік)	Сума
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2						
T1	T2	T3	T4	МКР	T5	T6	T7	T8	МКР	40	100
5	5	5	5	10	5	5	5	5	10		

Система оцінювання знань здобувачів з дисципліни «Інституційна економіка» передбачає оцінювання окремих видів (напрямів) роботи здобувачів, зокрема:

- 1) оцінювання роботи здобувачів на семінарських і практичних заняттях;
- 2) оцінювання підсумкової контрольної роботи;
- 3) оцінювання відповіді здобувача на заліку.

Залік — це форма підсумкового контролю засвоєння здобувачем теоретичного та практичного матеріалу з дисципліни.

Залік проводиться в усній або у письмовій формах на основі залікових білетів. Залікові білети охоплюють зміст всієї програми дисципліни та складаються з двох теоретичних питань, трьох тестових завдань та практичного завдання (практичної ситуації). Знання теоретичних та практичних аспектів дисципліни максимально оцінюються в 40 балів.

Критерії оцінювання відповіді здобувача на заліку наступні:

- «36-40» балів - здобувач дає обґрунтовану, глибоку та теоретично правильну відповідь на поставлені теоретичні питання, демонструє знання теоретичного та практичного матеріалу, термінів, наводить висновки, правильно вирішує тестові та практичне завдання;

- «32-35» балів - здобувач дає обґрунтовану, глибоку та теоретично правильну відповідь на поставлені теоретичні питання, демонструє знання теоретичного та практичного матеріалу, термінів, наводить узагальнення і висновки, правильно вирішує тестові завдання, проте наявні несуттєві неточності в практичній ситуації;

- «28-31» бал - здобувач володіє знанням матеріалу на рівні п.1, але ним допущені незначні помилки у формулюванні термінів і категорій, при виконанні тестових і практичних завдань допускає незначні помилки, але виконує їх повністю;
- «24-27» балів - здобувач показав посередні знання з теоретичної підготовки або дає малообґрунтовані відповіді, частково виконує тестові та практичне завдання;
- «20-23» бали - здобувач показав посередні знання з теоретичної підготовки або дає малообґрунтовані відповіді, частково виконав тестові та практичне завдання;
- «0-19» балів - здобувач не може повністю розкрити суть теоретичного питання, не знає певних відповідних категорій (термінів), допускає багато помилок, неточностей, не правильно вирішив тестові та практичне завдання.

7. Рекомендована література

7.1.Базова (основна)

1. *Інституціональна економіка* : навчальний посібник. С. Ю. Івашина, О. Ф. Івашина. Дніпро : Університет митної справи та фінансів, 2018. 132 с.
2. Ткач А. А. *Інституційна економіка*. URL: <http://uchebniks.net/book/303-institucionalna-ekonomika-navchalnij-posibniktkach-a>
3. Колесніченко І. М., Литвиненко А. В. *Інституціональна економіка* : навчальний посібник. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. 236 с.
4. Фертікова Т. М. *Інституційна економіка* : навч. посіб. Чорномор. держ. ун-т ім. П.Могили. Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. П. Могили, 2010. 124 с.
5. Bernard Chavance. *Institutional Economics*. URL: <https://eclass.uoa.gr/modules/document/file.php/ECON568/EXTRAS/Bernard%20Chavance%20-%20Institutional%20Economics%20%28Routledge%2C%202009%29.pdf>
6. John Groenewegen's, Antoon Spithoven, Annette van den Berg. *Institutional Economics*. URL: https://www.researchgate.net/publication/258318787_Institutional_Economics_An_Introduction
7. Claude Ménard, Mary M. Shirley. *Handbook of New Institutional Economics*. URL: <https://indomarine.webs.com/documents/Handbook%20of%20New%20Institutional%20Economics.pdf>

7.2.Допоміжна

1. Норт Д. *Інституції, інституційна зміна та функціонування економіки*. Київ : Основи, 2000. 198 с.
2. *Інституційна тератологія як напрямок економічного дослідження*. Innovative development of science and education. Abstracts of the 1st International scientific and practical conference. ISGT Publishing House. Athens, Greece. 2020. Pp. 21-27. URL: <http://sci-conf.com.ua>
3. Несененко П. П., Артеменко О. А., Патлата О. Є. *Сучасні економічні теорії*: навч. посіб. Одеса: ОНЕУ, 2017. 325 с.
4. Марченко О.С. Інституційна безпека підприємства та її забезпечення в умовах воєнного часу. *Економічна теорія та право*. №3. 2022. С. 86-105.
5. Тарасевич В. М. Про державно-капіталістичну обумовленість інноваційного розвитку національної економіки. *Економіка України*. 2017. № 11. С. 16-32.
6. Шваб К. *Четверта промислова революція*. Формуючи четверту промислову революцію. Харків: Клуб Сімейного Дозвілля, 2019. 416 с.
7. Дубина М., Попело О., Тарасенко О. Інституційні трансформації фінансової системи України в умовах розвитку цифрової економіки. *Проблеми і перспективи економіки та управління*, 2021. №1(25). С. 91–110. [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2021-1\(25\)-91-110](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2021-1(25)-91-110)
8. Anneli Kaasa, Luca Andriani Determinants of institutional trust: the role of cultural context. *Journal of Institutional Economics* , Volume 18 , Special Issue 1: Institutions and Culture in Economic Contexts , February 2022 , pp. 45 - 65

9. Лопатинський, Ю.М. *Трансформація аграрного сектора: інституціональні засади*; Ін-т економіки та прогнозування НАН України. Чернівці : Рута, 2006. 344 с.
10. Лопатинський Ю. Інституції та інститути сталого розвитку. *Сталий розвиток економіки, суспільства та підприємництва*: матеріали Міжнар.наук.-практ. конф., Івано-Франківськ, 27-28 квітня 2023 р. За ред. І. Перевозової. Львів: Видавець Кошовий Б.-П.О., 2023. С. 646-647. https://drive.google.com/file/d/1v36DbIQUrByFrzvYg61AooDw9FEmi_Fp/view
11. Yurii Lopatynskiy, Zoriana Kobelia, Liubov Vodianka, Iryna Antokhova, Andzhei Halyskyi. Scenario Forecasting of Agriculture Institutional Transformation on Sustainable Development Base. *WSEAS Transactions on Environment and Development*, 2021, Volume 17, Art. #55, pp. 574-582. <https://wseas.com/journals/ead/2021/b125107-1368.pdf>

8. Інформаційні ресурси

1. База українського законодавства в Інтернет. URL: <http://www.lawukraine.com>
2. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
3. Електронна бібліотека Львівської комерційної академії. URL: <http://www.dev.lac.lviv.ua/lib>
4. Інститут глобальних стратегій. URL: <http://www.igls.com.ua>
5. Інститут економічних досліджень і політичних консультацій. URL: <http://www.ier.kiev.ua>
6. Інтернет-портал для управлінців. URL: <http://www.management.com.ua>
7. Міністерство економіки України. URL: <http://www.me.gov.ua>
8. Наукова бібліотека Донецького університету. URL: <http://www.library.dongu.donetsk.ua>
9. Наукова бібліотека ім. Максимовича. URL: <http://www.lib-gw.univ.kiev.ua>
10. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbu.gov.ua>
11. Національна парламентська бібліотека. URL: <http://www.alpha.rada.kiev.ua>